

**Srdečně zveme všechny zájemce
na workshop „Cesta, cesty, putování“
který se bude konat 24. 6. 2016 od 9.00 do 17.30
v Zelené posluchárně FFUK v Celetné 20.**

Program

9.00 – 10.20 předsedající Jan Sýkora

Robert Kanócz: *Cesta jako jedna z tváří bytí*

Libuše Heczková/Kateřina Svatoňová: *Na cestě do Benátek*

Martin Hříbek: *Cesty Rabíndranátha Thákura*

10.40 – 12.30 předsedající Veronika Zikmundová

Zdeněk Štípl: *Cesta do pekla v hinduistických puránách*

Marek Zemánek: *Poslední cesty v korejském buddhismu*

Klára Löwensteinová: *„Za časů, když Kristus Pán se svatým Petrem putovali světem“*

Veronika Zikmundová: *Koncept šamanské cesty u Šivo*

14.00 – 15.20 předsedající Martin Hříbek

Martin Tirala: *Putování za poetickými místy v japonské poezii*

Miriam Löwensteinová: *Útrapami cesty k plnění služby*

Jan Sýkora: *Hlučně se přemísťovat: Od duchovní poutě k turistickému „cirkusu“*

15.40 – 17.00 předsedající Martin Tirala

Rachel Mikos: *Virtual Paths in Mongolian Riddles*

Veronika Kapišovská: *Cesty divadelní hry „Měsíční kukačka“ z Indie do Mongolska*

David Labus: *Spletité cesty: rozvolňování statusových bariér okolo restaurace Meidži*

17.00 – 17.30 Diskuse

Abstrakty

Robert Kanócz, *Cesta jako jedna z tváří bytí*

Příspěvek se pokusí nastínit postavení motivu cesty v problematice „fenomenologické ontologie“, tj. nastínit, jak z hlediska fenomenologické filosofie souvisí cesta a bytí. Po objasnění povahy fenomenologického zkoumání přejde „k věci samé“. Zkoumáme-li, co vlastně obnáší zjevování neboli ‚bytí tu‘ vůbec, zjistíme, že české slovo „cesta“, stejně jako obdobná slova v mnoha jiných jazycích, označuje (vzato v rozmanitosti svých významových odstínů) velmi universální charakter vlastní z určitého hlediska každé situaci jevení, jež je nám jakkoli přístupná. V nějakém smyslu platí, že „bytí je vždy cesta“, a snadno lze nabýt dojmu, že tím je nejzazší smysl bytí vystižen. Přesto se pokusím ukázat, že jde jen o jeden z celkových smyslů, jež lze odkrýt v každé situaci jevení, přičemž jeden z jiných, stejně „původních“ a přinejmenším potenciálně universálních označuje třeba české slovo „hra“. Následně položím otázku, jak tedy lze situaci ‚bytí tu‘ něčeho myslet, nechceme-li absolutisovat či svévolně prohlásit za základní některou z jejích tváří, a jak s takovou její skutečně universální povahou ony možné specifické tváře souvisí. Jako odpověď navrhu pojetí jevení jako „dění soupatřičnosti“ jistých neredukovatelných významností, jež se všechny vzájemně implikují a tím, že různě vystupují do popředí a ustupují do pozadí, propůjčují ‚bytí tu‘ vůbec takový či onaký momentální ráz. Těmito neredukovatelnými významnostmi uplatňujícími se při každém jevení, jsou podle hypotézy, již představím, jednak dění samo, jednak póly následujících diferencí: přítomné – nepřítomné, určité – neurčité, dílčí – celkové, dělané mnou – dějící se samo, vhodné – nevhodné. Příspěvek bude vycházet zejména z výzkumů Husserlových, Heideggerových a Rombachových.

Libuše Heczková, Kateřina Svatoňová: *Na cestě do Benátek*

Cestování jako takové není nutně jen fyzickým pohybem z místa na místo. V nedávné době cestování podnítilo naratoložku, kunsthistoričku a vykladatelku bible Mieke Balovou k úvahám nad možnostmi cestování konceptů ve vědě, o vzájemném ovlivňování východisek i cílů a také prostorů, přes které přejdeme. Takovéto úvahy jsou plodné, pokud uvažujeme o cestování jako o pomalém pohybu, při němž máme čas tato setkávání registrovat. Proto je také nutné se vracet k historickému cestování jako totálnímu prožitku těla, času, prostoru (pokud uzavorkujeme prožitky žaludkové). Z takovýchto východisek začalo několik cest ve stopách K. H. Máchy podle jeho deníkového záznamu, cest literární teoretičky Růženy Grebeníčkové, výtvarníka Františka Skály a také naše vlastní cesta.

Martin Hříbek: *Cesty Rabíndranátha Thákura střední a východní Evropou*

Rabíndranáth Thákur je i pro současné Bengálce nejen prototypem všestranné umělecké osobnosti, ale i prototypem cestovatele, který své představy o sblížení Východu a Západu realizoval také prostřednictvím svých dlouhých cest na řadu kontinentů. V roce 1912 odjel potřetí do Anglie, kde předal malíři Williamu Rothensteinovi rukopis svého překladu básní, a o pár měsíců později odplul do USA. Následujícího roku se do Anglie vrátil už jako literární celebrita. Jeho *Gítáňdžali* se dočkala deseti vydání od listopadu 1912 do listopadu 1913, kdy získal Nobelovu cenu. Všechna další světová turné byla vyplněna masově navštěvovanými přednáškami, setkáními s předními intelektuály a státníky a v neposlední řadě i snahou získat finance, knihy a učitele pro univerzitu v bengálském Šántiniketanu. Tyto cesty, setkání a reakce, které vyvolaly, sloužily jak záměrům Rabíndranátha jako představitele kosmopolitního humanismu z koloniální metropole, jež byla centrem národně osvobozenického hnutí, tak i rozmanitým místním zájmům jeho posluchačů, čtenářů a interpretů. V příspěvku se zaměřím na cesty Rabíndranátha Thákura a jeho myšlenek střední a východní Evropou.

Zdeněk Štipl: *Cesta do pekla v hinduistických puránách*

Rozsáhlá kompendia sanskrtských *purán* představují jednu z nejméně probádaných textových vrstev klasické indické literatury, tvořící de facto samostatný literární žánr. Tento příspěvek se zabývá eschatologickými vizemi spojenými s představou pekla, jež je v náznacích přítomna již ve védském korpusu, *bráhmanách* a eposech *Rámájana* i *Mahábhárata*, ale svého plného rozpracování do podoby složitě strukturovaných pekelných světů došla právě v nábožensko-vyprávěcí literatuře *purán*. Motiv cesty do podsvětí (tj. Jamovy říše) je jedním z možných klíčů k porozumění vývoji ideje pekla v prostředí starověké Indie, neboť jsou v něm přítomny jak prvky starších védských představ, tak i fantazijní objevy puránového myšlení, formujícího se během celého prvního tisíciletí po přelomu letopočtu.

Marek Zemánek: *Poslední cesty v korejském buddhismu*

Rituály smrti korejského buddhismu můžeme chápat jako řadu cest, které se před zemřelým otevírají. Jedna cesta se otevírá tělu, které je pohřbeno po konfuciánském způsobu. Další cesty se otevírají duši, jež se musí vydat na jednu z potenciálních trajektorií. Je tudíž vhodné duši pomáhat, aby se vydala po té nejoptimálnější. Proto mezi nejvýraznější rituály korejského buddhismu patří „ceremonie vedení“. Nelze si být jist jejich úspěšností a rituály se opakují, což činí proces otevírání cest nepřetržitým. Cílem příspěvku je představit strukturu rituálů smrti a představy, které jsou jejich prostřednictvím vyjádřeny, zároveň se zamyslet nad přínosem metafory cesty v kontextu studia korejských rituálů.

Klára Löwensteinová: „Za časů, když Kristus Pán se svatým Petrem putovali světem“

Do svého folkloristického korpusu (*Fiabe italiane*, 1956) včlenil Italo Calvino dva cykly starších náboženských legend o putování Krista se sv. Petrem po světě. V Itálii i mimo ni se dochovala četná lidová putování „svatých“, jež mají za protagonisty Ježíše Krista a jeho antagonistu Petra. Kromě regionálních epizod mimo tento korpus existuje i toskánská varianta, v níž je Kristův nedokonalý učedník Petr nahrazen místním filutou Pipettou. Kristus v těchto apokryfech vystupuje kanonicky jako zvěstovatel nadpozemského řádu, divotvůrce, mravokárce a napravovatel stavu světa, kdežto jeho spoluputovníci Petr i Pipetta jsou groteskními postavami, hybateli děje, iniciátory zápletky a Kristových logoi. Jejich společnou cestu provázejí exempla – topoi při cestě – etické situace ve světě lidí, na které odpovídají slova a skutky Kristovy a antislova a antiskutky Petrovy či Pipetty. Záměrem příspěvku je italské svatopetrské apokryfy – písemně fixované a zliterárněné v Calvinovi a epizodicky téměř shodný toskánský „Příběh o Pipettovi“ (*a cura di Amerini*, F. 2011) – krátce představit, poukázat na jejich motivické sekvence, konstanty a difference.

Veronika Zikmundová: „Cesta“ šivejských šamanů

Slovo „cesta“ patří k „terminologii“ různých šamanských tradic Centrální Asie. S nejspecifičtějším užitím se lze setkat u džungarských Šivejů, kde má význam šamanského povolání. V příspěvku nejprve zmíním konotace „cesty“ v centrálněasijských jazycích obecně a používání tohoto slova v mongolských šamanských tradicích, následovat bude pokus popsat jeho sémantický rozsah v případě konkrétní tradice šivejské.

Martin Tirala: Putování za poetickými místy v japonské poezii

Japonští básníci se již od dob vzniku nejstarší sbírky *Manjóšú* vydávali na cesty za zajímavými místy Japonska, která pak ve své poezii opěvovali, či je asociovali s pocity, jež v nich tato místa a místní jména vyvolávala. Někteří tak činili jen virtuálně při pohledu na jejich malby na zástěnách nebo na ilustrace ve starých svitcích. Někteří však na tato místa skutečně doputovali. Ve svém příspěvku se zaměřím právě na tento případ, konkrétně na poezii starověkého básníka Ariwara no Narihiry, středověkého mnicha Saigjóa a na předmoderního mistra poezie *haiku* Bašóa. Všichni tři se ubírali zhruba stejnou trasou, navštívili stejná místa, která zvěčnili ve své poezii. A pro některé se toto putování stalo doslova životní cestou.

Miriam Löwensteinová: Útrapami cesty k plnění služby

Korejská „cesta“ nebo „putování“ v rozličných domácích i importovaných tradicích nemá mnoho společného s konkrétní misí související se státní službou. Korejští úředníci i sporadičtí soukromníci tento typ cesty ve své většině vnímali jako opozitum k běžnému životu, tedy i religiálních konceptů „cesty“, jako metaforu absolutního nepohodlí, jisté zdravotní újmy, bolestného odloučení od rodiny, tj. stavu ne nepodobného vyhnanství. Tento náhled dokumentují četné dochované cestopisné deníky z oficiálních cest, zdůrazňující nejen všemožné aspekty řečených strázní, ale i nutné přípravy věcné a duchovní. Z rozsáhlé cestopisné literatury se příspěvek soustředí na putování do Ruska v Min Jöngghanově *Häčchönčchuböm* z pozdního 19. století.

Jan Sýkora: *Hlučně se přemísťovat: Od duchovní poutě k turistickému „cirkusu“*

Poutě a putování, jakožto cesty na posvátná místa, tvořily odedávna nedílnou součást života japonské společnosti. Cílem takovýchto výprav nebylo jen dosažení daného poutního místa, ale častokrát se cílem stávala pouť sama o sobě. Císařské výpravy do hor v Jošinu, o kterých píše prof. Líman ve své knize *Mezi nebem a zemí* (2001), „nebyly jen turistickým výletem, ale cílevědomým přechodem od profánní politické skutečnosti v sídelním městě do sakrálního a očistného prostoru horských výšin.“ Modernizace Japonska nepřinesla zásadní obrat změny jen v rovině politické a ekonomické, ale odrazila se i v přístupu k putování a cestování. Zejména v období Taišó (1912-26) prochází japonská společnost výraznou komercializací, která cílí na jedince a jeho potřeby – ať již faktické či domnělé. Příspěvek ukazuje na příkladu oblasti Kansai (Kjóto-Ósaka-Kóbe), jakým způsobem se v meziválečném období komercializovala původní duchovní tradice a jak se cíleně formoval masový turistický průmysl v Japonsku.

Rachel Mikos: *Paths, Movement, and Stillness in Mongolian Riddles*

A nomadic culture par excellence, as that of the Mongolians certainly, is, will of course reflect its unique relation to paths, roads, stillness and movement in its oral-literary culture. To cite Gilles Deleuze: ‘Of course the nomad moves, but while seated, and he is only seated while moving.’ In the spirit of Deleuzian inquiry, I will attempt to survey the tropes of movement and stillness in two extensive collections of Mongolian riddles: where are they found, where do they overlap? And finally, I will ask: if there is indeed a ‘road,’ where does it lead?

Veronika Kapišovská: *Cesty divadelní hry „Měsíční kukačka“ z Indie do Mongolska*

Nesmírný vliv staroindického písemnictví na mongolskou klasickou literaturu je obecně známý. Projevuje se nejen v dílech buddhistických, ale také v literatuře výpravné a didaktické. Staroindické motivy se dostávaly do mongolské literatury

nejčastěji zprostředkovaně skrze literaturu tibetskou, aby již zde byly částečně pozměněné a cestou k Mongolům doznaly dalších úprav, zachovajíce si přitom své původní jádro či typické rysy. Divadelní hra *Příběh Měsíční kukačky* uváděná při kláštorech v poušti Gobi v 19. století nemá v dějinách mongolské literatury obdoby. Příspěvek se pokusí sledovat její stopy směrem zpět, na závěr však bude zmíněna také její současná adaptace.

David Labus: *Spletité cesty: rozvolňování statusových bariér okolo restaurace Meidži*

S objevením se tzv. „západní hrozby“, tj. domněle hrozící invaze námořních mocností do Japonska v prvních dekádách 19. století samurajové zprvu reagovali značně ideologicky a iracionálně. Jakmile však začali získávat informace z první ruky, jakmile se začali s cizinci bezprostředně stýkat, a jakmile začali přesněji chápat souvislosti zahraniční a domácí dimenze celkové krize, jejich postoje se začaly rychle měnit. Některá knížectví dokázala překračovat staletá zakořeněná tabu, a začala umožňovat i rolníkům účast v nově koncipovaných bojových jednotkách; po úspěšném převratu vláda dávala v personálních otázkách přednost byrokratickým schopnostem před dosavadní politickou příslušností (zda dotyčný samuraj pocházel z protokugawských nebo povstaleckých knížectví), a dokonce i vůči vlastním odpadlíkům se chovala mnohdy inkluzivisticky a nikoli exkluzivisticky (Saigó, Itagaki). Ve svém příspěvku budu hledat společné ideologicko-kulturní důvody tohoto jednání, které se ze západní perspektivy spíše vymyká revoluční atmosféře.